

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН**

**Збірник
наукових праць**

2018

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Заснований в 2009 році

Рівне – 2018

ББК 81.2
А - 43
УДК: 81. 243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2018. — 172 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Совтис Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Деменчук Олег Володимирович – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Івашкевич Едуард Зенонович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сайчук Руслана Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сіранчук Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Бісовецька Людмила Андріївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Кучма Тетяна Валерівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лук'яник Людмила Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романюк Світлана Констянтинівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Терещенко Тетяна Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ясногурська Людмила Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 27.11.2018 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

12. Lakoff G. *Metaphors We Live By* / Lakoff G., Johnson M. - Chicago : University of Chicago Press, 1980. - 242 p.
13. Структура концепту та способи його вербалізації [Електронний ресурс] / О.К.Антонова // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. - 2010. - №11. - С. 10-13, - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2010114
14. Cambridge dictionary [Електронний ресурс] / Cambridge University Press, 2017. Режим доступу: <http://dictionary.cambridge.org/>
15. Delirium [Електронний ресурс] /L.OHver//Harper Collins. - 2011. - Режим доступу : <http://fullbooks.net/delirium/page-1-148254.html>
16. Macmillan Dictionary and Thesaurus: Free English Dictionary Online [Електронний ресурс] / Macmillan Publishers, 2009. Режим доступу: <http://www.macmillandictionary.com/>
17. Merriam-Webster Dictionary [Електронний ресурс] / based on the print ver. of Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, Eleventh Edition. - М.: Merriam Webster Inc., 1983. - Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/dictionary>

The author of the article attempts to analyze the concept of LOVE and contribute to the development of theoretical issues of Conceptualism on the example of structural and semantic features of the concept of love in modern English. The results of the study can be used for linguistic and cultural description and cognitive-discursive study of other emotional concepts in different languages.

Key words: language, concept, love, semantics, structure, representation.

УДК 811.111'37

Л.В. МОРОЗ, Н.М. МОРОЗ

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ «НЕНАВИСТІ» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АМЕРИКАНСЬКІЙ МОВНИХ СВІДОМОСТЯХ

У статті розглядається концепт ненависть, що входить в область національної концептосфери будь-якої мови. Саме в цьому концепті більшою мірою завжди сконцентровані морально-негативні погляди народу. В українській та американській мовних свідомостях цей концепт є більшою мірою соціально-ідеологічним концептом, в якому негативно-етична складова превалює над іншими, формуючи в повсякденній свідомості стереотип ворожих відносин як неприродних, але часто необхідних для розвитку людського суспільства. Лінгвоконцепт ненависті знаходить різні способи вираження в обох мовних свідомостях, в кожній з яких існують свої універсальні і специфічні характеристики оцінки ненависті.

Ключові слова: концепт, мова, мовна свідомість, ненависть, лінгвістика, емоції.

Постановка проблеми. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі мовної репрезентації емоційно-почуттєвої сфери людини, в лінгвістиці емоцій, на жаль, відсутнє на сьогодні адекватне визначення поняття «емоція». Науці відомо кілька дефініцій цього поняття. Російський вчений В. Шаховський вважає, що емоції це - різновид людських пристрастей, які пронизують усі сфери життя людини й відображені на всіх рівнях мови, тому не лише лексика мови, але й граматики, фонетики «просякнуті» емоційними обертонами.

Мета статті: Показати, що концепт ненависть являє собою складне ментальне утворення, в якому можуть бути виділені певні ознаки як збігаються в обох мовних свідомостях, так і мають диференціальні семи. Концепт ненависть володіє раціональної, емоційної і оцінною характеристикою і є культурно-значущим концептом як для української, так і американської мовної свідомості.

Аналіз останніх наукових досліджень. Емоції є мотиваційною основою свідомості й мовної поведінки людини. Американський психолог К. Ізард розглядає емоції як основну мотиваційну систему організму. На його думку, «емоція - це те, що мотивує, організовує й скеровує сприйняття, мислення й дії». Вчений вважає, що емоція мотивує, мобілізує мовну енергію, регулює та фільтрує сприйняття світу, й мови зокрема.

Інший американський вчений Р. Кеттел розглядає емоцію одночасно як стан людини та рису її характеру. Стан та риса відрізняються тривалістю переживання й ступенем вираження емоцій. Існування великої кількості дефініцій самого поняття «емоція» зумовлене різноманітністю емоцій, способами їх вираження та реакціями на ті чи інші емоції, наприклад, емоція гніву може кликати негативну реакцію, а емоція страху - реакцію самозахисту.

У лінгвістиці емоцій існують різні погляди на класифікацію емоцій. К. Ізард виокремлює такі емоції, як: щастя, подив, сум (смуток), відраза, гнів, страх. Більшість вчених класифікує емоції на позитивні та негативні. Така класифікація є дещо узагальнена, а самі поняття «позитивні, негативні емоції» потребують деякого уточнення. До негативних емоцій належить гнів, смуток, відраза, обурення. Інколи спалахи гніву, страху можуть сприяти виживанню особи, тоді як невиправдані, безпричинні спалахи гніву, злості мотивують появу такої негативної емоції як агресія.

Виклад основного матеріалу. Агресія і агресивність невід'ємні від життя людей: не існує жодного соціуму, де б ми не стикались з агресією. Щоб зменшити агресивні прояви на міжособистісному рівні,

необхідно зрозуміти природу агресивності та її зв'язок з іншими психічними феноменами. Тому вивчення концептуалізації та вербалізації емоцій, які входять в концептуальний простір агресії, є важливими не лише з лінгвістичної, але й загальнолюдської точки зору.

Одним з найяскравіших психологічних факторів, які викликають агресію, є емоція ненависті. В психології ненависть відноситься однозначно до негативних емоцій, які безпосередньо стимулюють агресивні дії та які руйнують особистість суб'єкту емоції. Ненависть не є базовим чи первинним афектом, як наприклад, гнів/лють. Аналізуючи ненависть, відомий сучасний психіатр та психоаналітик Отто Кернберг відносить її до складних похідних афектів, вказуючи, що ненависть не є, на відміну від люті, спонтанною реакцією на подразник.

Ненависть - складне негативне емоційне явище, яке містить довготривалий комплекс негативних установок, мотивів, емоцій та схильностей, направлених на предмет, яким може бути як людина чи група людей, так і неживий об'єкт, процес чи явище. Емоційний аспект ненависті включає в себе гнів/лють в якості первинного афекту: ненависть виникає з люті і знову і знову примушує індивіда переживати емоцію люті.

Когнітивний аспект ненависті включає планування агресивних дій проти об'єкту ненависті навіть до його фізичного знищення. Визнаючи той факт, що ненависть може бути нормальною похідною люті, спрямованою на усунення реальної небезпеки. О. Кернберг підкреслює, що за рахунок несвідомих мотивацій, які проникають в цей природний процес, відбувається посилення ненависті, і вона перетворюється на рису характеру. В даному випадку мова йде про патологічну ненависть (расова, етнічна, релігійна ненависть). Таким чином, О. Кернберг виділяє три аспекти ненависті: мотиваційний, емоційний та когнітивний.

Все вищезазначене демонструє основну роль ненависті у прояві агресії взагалі та міжособистісної агресії, зокрема. Для того щоб зрозуміти місце ненависті в концептуальному просторі міжособистісної агресії, необхідно розглянути структуру емоційного концепту ненависті та з'ясувати, чи є даний концепт єдиним для носіїв української мови чи ж існує декілька концептів ненависті, які принципово відрізняються один від одного.

Моделювання та структурування концептів емоцій є однією з актуальних проблем сучасної когнітивної лінгвістики. Якщо сучасна лінгвоконцептологія так чи інакше визначилась з підходами до трактування концепту та методикою його опису, то у сфері емотіології такої єдності немає. Різні підходи до структурування емоційних концептів пропонуються у роботах Н. А. Красавського, С. А. Колосова, Є. Н. Вінарської та інших. Однак, на наш погляд, розгляд емоційних концептів за схемами, які прийнятні в рамках лінгвокультурології, не зовсім правомірний. Існує думка, згідно якої вивчення концептів емоцій повинно базуватись не на логічних, а на образно-схематичних знаннях. У своїх дослідженнях вчені пропонують спиратись не стільки на слова-терміни чи слова-сигнали емоцій, скільки на лінгвістичний опис емоційного стану.

Вивчення культурної складової емоційних концептів є галуззю, відносно мало вивченою на сучасному етапі. Незважаючи на те, що в людині первісно закладена біологічна основа базових кластерів емоцій, кожна конкретна культура вибирає свої шляхи її реалізації в цілому, та вербалізації, зокрема. Тому, відповіді на питання про співвідношення універсального та культурно-специфічного в емоціональному концепті можливо лише після проведення порівняльних досліджень на матеріалі певних мов та культур, в нашому випадку, української та англійської.

Наступним компонентом структури емоційного концепту є система когнітивних моделей, центральним в якій є характерний сценарій емоцій. На думку А. Вежбицької, людина інтерпретує свій емоційний стан за допомогою цих сценаріїв, при цьому слова-терміни емоцій виступають як згорнуті, скорочені позначення відповідних характерних ситуацій [1, с. 119].

Емоційний концепт ненависть міститься у національній концептосфері будь-якої мови. Саме цей аспект значною мірою акумулює у собі морально-негативне бачення народу та відіграє значну роль у формуванні етнічного світобачення.

Концепт ненависть, не має єдиного тлумачення та викликає великий інтерес серед лінгвістів. Концепт ненависть - лінгвокультурний, емоційний, є складним ментальним утворенням високого ступеню абстрактності, що має мовне вираження та створює свою культурно-міфологічну парадигму.

Результати пізнання й інтерпретації емоції ненависть представлено у вигляді вербалізованого емоційного концепту ненависть. У дискурсі цей концепт актуалізується номінативними одиницями мови, що існують на позначення окремих фрагментів немовного континууму та відображують «бачення світу», властиве окремому лінгвокультурному соціуму [2, с. 130]. Виділяють два типи номінативних одиниць - класичні (термін В. Теллі) - слова, що «як форма існування концептів є відображенням об'єктивної реальності» [5, с. 150]. Та неklasичні, або вільні та фразеологізовані, словосполучення та ідіоми що «заповнюють лакуни в лексичній системі мови, яка не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною (нових) сторін дійсності, і в багатьох випадках є єдиним позначенням предметів, властивостей, процесів, станів, ситуацій» [4, с. 76].

В англійській та українській мовній картині світу цей концепт є більшою мірою соціально-ідеологічним концептом, в якому негативно-етична складова переважає решту, формуючи в звичайній свідомості стереотип ворожого відношення як неприродних, але часто необхідних для розвитку людського суспільства.

Концепт ненависть має різні способи вираження в обох мовах, в кожній з яких існують свої універсальні та специфічні характеристики оцінки ненависті.

Як і в більшості слов'янських мов, в українській мові лексема ненависть не має яскраво виражених

емоційно-негативних конотацій. Колись у давньоруській мові існувало дієслово «навидіти», що означало «терпіти», ставитись з прихильністю». У свідомості давньоруської людини слово «навидіти» асоціювалось з почуттям симпатії та прихильності, і хоча заперечний префікс «не-» надавав йому протилежного значення, воно не було категоричним чи різким.

Однак уже в сучасній мові концепт ненависть набуває зовсім інших відтінків. Великий тлумачний словник сучасної української мови дає таке визначення: «почуття великої неприхильності, ворожості до кого -, чого- небудь» [3, с. 33].

Отже, в концептосфері ненависті входять одиниці на позначення ворожечі, огиди, відрази, неприязні, зловмисності, недобррозичливості, злості, неприязні, ворожості, заздрості, війни, вбивства, суперництва, егоїзму, зради, боротьби, презирства, образи, люті, шаленства, протистояння, підлості, помсти, ревності, жорстокості, тероризму, болі, немилості, ненависті, нерозуміння, обману, зради, залежності, втрати гідності, рабства, хмара, холод, кара, гора, стійкість, суперечка, неповага, підступність, злочин, розбите серце, самотність, плітки, сльози, противник, не подобатись, не хотіти, протилежність, образа, відраза, незадоволення, жах, розгубленість, агресія, обман, брехня, недовіра, прокляття, підлість, гноблення, роздратування, безкомпромісність, висміювання, кипіння, самопожертва, спустошеність, нерви, зневага, мука, відчай, самозакоханість, самодостатність, виживання, висміювання, хамство, гнів, непримиримість, протиріччя, лютя.

На основі даних результатів ми виділили наступні когнітивні ознаки концепту ненависть в українській мовній свідомості:

- ненависть породжує негативні емоції: заздрість, злість, шаленство, ревності, відразу, лютя, роздратування, гнів;
- ненависть передбачає приниження особистості об'єкту: залежність, втрата гідності, рабство, гніт, неповага, висміювання;
- ненависть припускає конфліктні міжособистісні відносини: неприязнь, суперництво, обман, зраду, протистояння, протиріччя, неповагу, ворожечу, ревності, боротьбу, незгоду, недовіру, немилість, ненависть, нерозуміння;
- ненависть може бути причиною душевних страждань: розчарування, зневіра, розбите серце, самотність, сльози, біль, спустошеність, відчай;
- ненависть призводить до прояву крайніх форм агресії: війна, вбивство, злочин, жорстокість, тероризм, терор, жах, агресія, прокляття, кров, ніж, знищення;
- ненависть може призвести до сконцентрованості суб'єкта на власному «Я»: егоїзм, самовпевненість, зневага, самозакоханість, самодостатність, висміювання;
- ненависть зазвичай породжує бажання спричинення шкоди об'єкту: зрада, підлість, помста, підступність, плітки, образа;
- за емоційною силою ненависть співвідноситься з коханням і є її антиподом: любов, нелюбов.

Таким чином, у свідомості українського народу ненависть можна визначити як:

- вкрай негативна емоція, що шкодить душевному здоров'ю;
- категорія, що виступає в близькій спорідненості з ворожечю;
- ментальна характеристика злих дій чи вчинків;
- почуття відрази та огидливості до певного об'єкту.

В сучасній англійській мові концепт ненависть представлений більш широко, ніж в українській. Ще в стародавньоанглійській період ненависть була надзвичайно сильним почуттям тривалої дії, тому одне з значень лексеми *hatred* було «переслідувати», що мало на увазі гноблення людини, гоніння на неї через велику силу неприязні. Саме в цьому аспекті - ненависть як дуже сильне почуття з точки зору негативної емотивності - дана лексема представлена в усіх англійських тлумачних словниках.

За даними словника *Rogert's Superthesaurus*, до концептосфери ненависті входять наступні лексеми: *hatred, detestation, loathing, abomination, dislike, odium, aversion, scorn, disgust, contempt, venom, repugnance, enmity, hostility, animosity, malice; hate, loathe, dislike, abhor, detest, scorn, despise, abominate; hateful, loathsome, detestable, abhorrent, abominable, repugnant, malicious.*

Визначення значень лексем синонімічних рядів концепту ненависті так чи інакше стикаються з ядерною лексемою *hatred* - "an angry feeling of extreme dislike for something or someone". Аналізуючи їх дефініції можна зазначити не лише сприйняття ненависті як сильного почуття: *abominate* - "to hate something very much", *detest* - "to hate strongly" і т.д. Значення деяких лексем дає можливість виявити психологічні, фізіологічні та ментальні особливості вияву цього почуття крізь призму мови.

За допомогою семантичного аналізу системи значень та особливостей комбінаторики ключової лексеми — репрезентанти, які об'єктивують концепт ненависть у мові, нам вдалося виявити її національну семантику, а також визначити додаткові семи, і, відповідно, когнітивні ознаки концепту.

Частина сем, виділених при аналізі лексеми ненависть в українській та американській мовних свідомостях, співпала. До таких семем відносяться: емоційна інтенсивність ненависті (непримиренна ненависть, смертельна ненависть, *extremely strong feeling of dislike, intense dislike*); бажання зла об'єкту ненависті (недобррозичливе відношення, *wishing ill to others, malice*); зв'язок ненависті та ворожості між собою (приховане вороже ставлення, *personal enmity*). Однак, в семантичній структурі української лексеми не

відобрала такі ознаки, як:

тривалість ненависті (strong aversion, animosity);

заподіяння шкоди в результаті ненависті (malevolence, spite);

зловтіха в результаті ненависті (hatred derives its whole happiness from one's misery and destruction).

В свою чергу структура англійської лексеми hatred не містить сему огидності на фізіологічній основі (відраза, різке несприйняття, поєднане з огидою).

В процесі аналізу особливостей лексеми ненависть в обох мовах ми встановили наступні додаткові когнітивні ознаки, які входять до її складу українській та американській мовних свідомостях:

ненависть може виражатись відкрито (дивитись з ненавистю, сказати з ненавистю; to express hatred, to show hatred);

ненависть може бути викликана якимись якостями чи діями об'єкту (збуджувати ненависть, викликати ненависть; to arouse, to stir up, to instill hatred);

ненависть може повністю охопити людину (to be consumed with hatred, to be filled with hatred);

ненависть позбавляє людину можливості раціонально дивитись на світ (ненависть осліпила; blind hatred);

ненависть передбачає безкомпромісність по відношенню до об'єкт (непримиренна ненависть, implacable hatred).

Аналіз лексеми ненависть в українській мові дав можливість виділити такі додаткові семи в системі її значень, як виправданість та соціальні заохочення ненависті з точки зору моралі (священна ненависть, ненависть до ворогів, до війни, до підлості) і можливість приховати почуття ненависті (приховувати, ховати ненависть). Система значень англійської лексеми hatred подібних одиниць не містить.

При допомозі аналізу лексико-семантичних полів концепту, когнітивними проєкціями яких є фреймові утворення, ми виділили низку універсальних когнітивних ознак, які складають структуру концепту в українській та американській мовних свідомостях. Однак, рейтинг суміжних ознак в одному та другому випадку неоднаковий, а, відповідно, положення, яке вони займають в структурі концепту в мовній свідомості українців та американців, неоднакове.

Ми виділили наступні когнітивні ознаки концепту ненависть, які є характерними для української мовної свідомості:

ненависть передбачає приниження особистості об'єкта (залежність, рабство, втрата гідності);

ненависть призводить до крайніх форм агресії (війна, вбивство, тероризм);

за емоційною силою ненависть можна порівняти з коханням і вона є його антиподом (любов, нелюбов).

До когнітивних ознак, які складають специфіку концепту ненависть в американській мовній свідомості, відносяться:

ненависть передбачає відсутність співчуття до об'єкта (cruelty, unforgiving, violence);

ненависть призводить до зневаги об'єкта (detest, loathe, contempt);

ненависть може викликати почуття страху (fear, horror);

об'єкт ненависті зазвичай соціально ігнорується (isolate, segregate).

Досить показовою є когнітивна ознака емоційного зв'язку ненависті та кохання в українській мовній свідомості. Дана ознака була виявлена нами під час аналізу ядерної частини концепту, тоді як американські інформанти не включили кохання/любов до сфери понять, близьких ненависті, і не намагались описати образ ненависті шляхом протиставлення її почуттю любові.

З метою повнішого відображення особливостей структури лексико- семантичних полів концепту ненависть в українській та американській мовних свідомостях, а також виявлення базових когнітивних ознак даного концепту нами було проведено аналіз матеріалів Великого тлумачного словника української мови під ред. В. Т. Бусла і, відповідно, різного роду тезаурусів англійської мови.

Нами були виділені наступні когнітивні ознаки, які входять до базового шару концепту ненависть в українській мовній свідомості:

за інтенсивністю ненависть може співвідноситись з такими емоціями та станами: гнів, лють, злість, відраза, поривання, напад, пристрасть;

ненависть може бути наслідком таких емоцій як: страх, жах, сором;

ненависть передбачає негативну оцінку властивостей та якостей об'єкту: поганий, злий, страшний, противний, огидний;

ненависть близька до ворожнечі: ворожість, ворожий.

В результаті аналізу матеріалів тезаурусів англійської мови ми встановили такі базові ознаки концепту ненависть в американській мовній свідомості, як:

відсутність будь-якого контакту між суб'єктом та об'єктом: off-putting, estrangement, alienation, antagonism, disfavour, disaffection;

ненависть може базуватись на почутті образи: umbrage, pique, dudgeon, offensive, insulting, provoking, resentment;

ненависть передбачає негативну оцінку властивостей та якостей об'єкту: acrimony, acerbity, obnoxious, hateful, abhorrent, odious, repulsive, spiteful;

ненависть породжує споріднені емоційні стани: phobia, horror, irritating, spleen, prejudice, invidious,

jealousy, bitterness;

ненависть може бути зворотною стороною кохання: unloved, unbeloved, crossed in love, forsaken, jilted, rejected, love-lorn;

ненависть передбачає вороже ставлення: hostility, to set against, craftily, animosity, rancor, repugnance, averseness, odium, venom, to envenom.

Деякі когнітивні ознаки виявились суміжними. Так, ознаки близькості до

тих чи інших емоційних станів були виділені нами в обох випадках, однак, структурні одиниці, які їх наповнюють, відрізняються. В англійській мові станами, близькими до ненависті є phobia, horror, irritating, spleen, prejudice, invidious, jealousy, bitterness, тоді як в українській мові дана когнітивна ознака представлена сильнішими в емоційному плані одиницями: гнів, злість, лють, відраза, поривання, напад, пристрасть.

В процесі когнітивного аналізу матеріалів, була створена модель асоціативного поля концепту ненависть в українській та американській мовних свідомостях. Структура асоціативного поля даного концепту в українській мові виглядає наступним чином:

Ядерна зона:

ненависть передбачає відсутність позитивних емоцій по відношенню до об'єкту;

ненависть передбачає відсутність психологічного зв'язку між суб'єктом та об'єктом;

ненависть викликає надзвичайно негативні емоції, які переживає суб'єкт.

Навколоядерна зона:

ненависть призводить до низької оцінки властивостей та якостей об'єкту,

ненависть може мати фізіологічне підґрунтя;

ненависть може бути викликана певними властивостями чи діями об'єкту;

ненависть може мати активний характер з метою нанесення шкоди. Близня периферія:

соціальна ізоляція об'єкту ненависті;

емоційна стриманість до об'єкту ненависті.

Модель асоціативного поля концепту ненависть в американській мовній свідомості виглядає наступним чином:

Ядерна зона:

ненависть виключає позитивне емоційне відношення до об'єкту;

ненависть може бути викликана певними властивостями чи якостями об'єкту.

Базовий шар:

ненависть виключає турботу, спрямовану на об'єкт;

ненависть може проявлятися на фізіологічному рівні;

ненависть може викликати різні негативні емоції.

Близня периферія:

ненависть передбачає бажання зла об'єкту;

ненависть спричиняє соціальне ігнорування об'єкту.

Дальня периферія:

взаємна ненависть не є виходом з конфліктної ситуації;

ненависть спричиняє надзвичайно негативну оцінку об'єкту.

Отже, проаналізувавши лексеми, які входять до концепту ненависть, можна стверджувати, що певна частина сем українських та англійських одиниць співпадає. До тих, що співпали ми відносимо:

інтенсивність ненависті як емоції;

бажання зла об'єкту ненависті;

ворожнеча як прояв ненависті;

почуття відрази.

Однак, в семантичній структурі українських лексем не відображені такі семи, як:

тривалість ненависті;

руйнація;

сильне бажання нашкодити ближньому.

Крім того, в українській мові межа між поняттями ненависті та ворожнечі набагато тонша, ніж між англійськими еквівалентами.

Висновки. Концепт ненависть являє собою складне ментальне утворення, в якому можуть бути виділені певні ознаки які співпадають в обох мовах, так і ті, що мають диференційні семи. Концепт ненависть наділений емоційною та оцінною характеристиками і є культурно-значущим концептом як для української так і для англійської мов.

Перспектива подальших розвідок. Вивчення способів сполучуваності української лексеми ненависть і англійської лексеми hatred дозволить в подальшому зробити спробу виділити деякі додаткові когнітивні ознаки концепту в українській та англійській мовних свідомостях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека./Н. Д.Арутюнова - М.: Языки русской культуры, 1998. - 896 с.
2. Болдырев Н.Н. Концепт и значение слова /Н.Н. Болдырев // Методические проблемы когнитивной

лингвистики. - Воронеж: ВГУ, 2001. - С. 25-36.

3. Борисов О.О. Организация мовних засобів концепту страх у сучасній мові /О.О. Борисов //Наука і сучасність. Філологія: зб.наук.пр.Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. - К.:Логос, 2004. - Т.42. - С.127-135.

4. Карасик В.И., Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования /В.И. Карасик // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. - Воронеж: Изд-во Воронеж, ун-та, 2001. - С. 75-80.

5. Телия В.Н. Архетипические представления как источник метафорических процессов, лежащих в основе образа мира /В.Н.Телия // XII Междунар. симпозиум по психолингвистике и теории коммуникации. Москва, 2-4 июня 1997г. -М., 1997. - С. 150-151.

The article deals with the concept of hatred, which is part of the national conceptual sphere of any language. It is in this concept that the moral and negative attitude of the people is always more concentrated. In Ukrainian and American linguistic consciousness, this concept is social and ideological one in which the negative-ethical component prevails over others forming in everyday consciousness the stereotype of hostile relations as unnatural, but often necessary for the development of human society. The linguistic concept of hatred finds different ways of expressing in both linguistic consciousnesses each of which has its own universal and specific characteristics of the evaluation of hatred.

Key words: concept, language, linguistic consciousness, hatred, linguistics, emotions.

УДК 811.111'37:811

Л.М. ЯСНОГУРСЬКА

«КОХАННЯ» ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ КОНЦЕПТ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття розглядає концепт «кохання» як складний та багатовимірний феномен психічного, емоційного життя людини, що має високий аксіологічний статус у багатьох гуманітарних та негуманітарних дисциплінах: філософії, релігієзнавстві, етиці, естетиці, літературній критиці, мистецтвознавстві, психології, антропології, соціології, політології та багатьох інших у сучасній англійській мові. У цьому дослідженні знайшли своє відображення окремі аспекти дослідження концепту "кохання": аналіз концептуальних метафор кохання, що лежать в основі типових метафоричних виразів на матеріалі англійської мови.

Ключові слова: концепт, мова, кохання, лінгвістика.

Постановка проблеми. Часто досліджувана універсалія «кохання» як один з ключових концептів мовної культури неодноразово була об'єктом уваги як зарубіжних, так і вітчизняних учених. У сучасній концептології та лінгвокультурології велика увага приділяється концептам емоційного та етичного характеру. Концепт кохання є досить цікавим об'єктом з лінгвістичного дослідження вже тому, що культура кохання в європейському лінгвокультурному ареалі є передусім культурою вербальною, тобто такою, що тісно пов'язаною із словесним вираженням.

Метою статті є дослідити лінгвокультурний концепт «кохання» в сучасній англійській мові

В англійській мові слова love передувало давньоанглійське *lufu* «любов, почуття близькості, прихильність, дружелюбність». Результати етимологічного аналізу показують, що слово love спочатку могло позначати певні бажання, прагнення людини або емоційне ставлення до людей. А якщо зазирнути ще далі в англійську мову, то прийшло у вигляді «*leubh*» з давнього індоєвропейської мови приблизно 5000 років тому і означало турботу і обожнювання якоїсь людини [2, с.167].

У староанглійській мові слово зазнало деяких трансформацій, як в будові, так і в значенні, перетворившись в «*lufu*», що стало означати як глибоке почуття симпатії до людини, так і вираз, що означає, що людині щось подобається. У середньовіччі слово використовували в релігійному контексті, і на розуміння слова великий вплив справило християнство, слово love сприймалася як високе почуття по відношенню до Бога і до ближнього свого [2, с. 168].

За часів лицарів славилася «любов до прекрасної дами» або «куртуазна любов», метою якої було саме почуття закоханості, об'єкт обожнювання був недосяжний, в цієї дами складалися вірші і пісні, але вона навіть не була знайома зі своїм шанувальником. Тоді ж широко вживається сьогодні евфемізм «to make love» не мав нічого спільного з сексуальними стосунками, а лише означав «доглядати за об'єктом захоплення» [2, с.168].

У сучасній англійській мові однаково прийнятно сказати "I love you more than life itself" і "I love sweet apple pie". Чи означає це, що саме поняття «любов» знецінилось?

Цілком ймовірно, це можна зрозуміти провівши певний аналіз сучасного вживання терміну love та виразів, де він вживається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час досліджуються різні аспекти лінгвістичної категорії емотивності. Саме концепт кохання був предметом дослідження багатьох науковців, серед яких А.Вежбицька, С.Г. Воркачов, М.О. Красавський, Л.Е.Кузнецова, Ю.С. Степанов [4, с.10]. Значення концепту «кохання», який є етно- та мовно-специфічним, змінювалося впродовж століть, таким чином відображаючи

ЗМІСТ

<i>Ясногурська Л.М., Погонюк Н.А.</i> Класифікація українських та англійських фразеологізмів із концептом «Щастя – Нещастя»	3
<i>Ясногурська Л.М.</i> Структурно-семантичні особливості репрезентації концепту «Love» в сучасній англійській мові.....	7
<i>Мороз Л.В., Мороз Н.М.</i> Концептуалізація «Ненависті» в українській та американській мовних свідомостях.....	13
<i>Ясногурська Л.М.</i> «Кохання» як лінгвокультурний концепт в сучасній англійській мові.....	18
<i>Мороз Л.В.</i> До питання художньої об'єктивації рольової лірики.....	22
<i>Мороз Л.В.</i> Теоретичні аспекти рольової лірики	23
<i>Романюк С.К., Захожа А.Ю.</i> Вивчення англійської мови в рамках нової української школи.....	26
<i>Дуброва А.С., Чернобай І.А.</i> Теоретичні основи професійної компетентності майбутніх вихователів з правом навчання англійської мови дітей дошкільного віку: акмеологічний підхід.....	29
<i>Данілова Н.Р., Миронець І.В.</i> Особливості вивчення англійської мови у закладах дошкільної освіти... ..	31
<i>Мороз Л.В., Деркач Т.В.</i> Початковий етап вивчення німецької мови в умовах нової української школи: компетентнісний підхід.....	33
<i>Василькевич С.С., Денейчук М.О.</i> Особливості інклюзивного навчання в країнах Європи та України... ..	35
<i>Павелків К.М., Господариско А.А.</i> Сучасні методи навчання дітей дошкільного віку іншомовного спілкування	37
<i>Ясногурська Л.М., Шеремет М.С.</i> Важливість вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку.....	41
<i>Лук'яник Л.В., Ткачик А.Ф.</i> Народознавчий підхід у навчанні та вихованні учнів початкових класів на уроках читання	43
<i>Іванова Л.І., Ткач Т.В.</i> Реалізація літературознавчого принципу на уроках літературного читання	45
<i>Лук'яник Л.В., Чуприк А.В.</i> Теоретико-практичні основи формування діалогової компетенції учнів початкових класів	48
<i>Павелків К.М., Сахарчук І.В.</i> Особливості вивчення іноземної мови дітьми дошкільного віку.....	50
<i>Юркевич Ж.В.</i> Використання прислів'їв і приказок на уроках англійської мови у школі.....	53
<i>Павелків К.М., Лавренюк В.М.</i> Актуальність вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку.....	57
<i>Іванова Л.І., Захожа А.Ю.</i> Робота з дитячою книгою в умовах організації освітнього простору нової української школи	60
<i>Ковалюк В.В., Антонюк О.В.</i> Специфіка використання евристичних методів навчання молодших школярів у процесі вивчення англійської мови	63
<i>Лук'яник Л.В., Тукурєва Т.В.</i> Інтегроване навчання у змісті початкової освіти	65
<i>Ткачук О.С., Нечипорчук В.І.</i> Інтеграція навчальної діяльності на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах	67
<i>Романюк С.К., Хаєцька О.В.</i> Інноваційні технології у вивченні англійської мови у початковій школі	71
<i>Ясногурська Л.М., Ничипорук М.А.</i> Впровадження гри у процесі навчання іншомовної лексики у початковій школі	74
<i>Іванова Л.І., Хаєцька О.В.</i> Особливості організації педагогічного керівництва формуванням самостійного читача у системі класного та позакласного читання	77
<i>Данілова Н.Р., Губеня А.О.</i> Вплив дидактичних ігор з англійської мови на розвиток інтелекту дошкільників	81
<i>Романюк С.К., Долід Т.Г.</i> Використання lego-технології під час уроків англійської мови в освітньому просторі початкової школи.....	85
<i>Романюк С.К., Басюк Ю.С.</i> Використання комп'ютерних ігор для вивчення англійської мови в ЗДО	87
<i>Ковалюк В.В., Жовнір А.О.</i> Використання ігрового методу на заняттях англійської мови у закладі дошкільної освіти	90
<i>Мороз Л.В., Мулик Д.В.</i> Методи навчання дітей дошкільного віку іноземної мови	92
<i>Романюк С.К., Кирушок В.А.</i> Казка та її роль на уроках англійської мови в початкових класах	97
<i>Іванова Л.І., Шевчук М.М.</i> Дидактична гра як дієвий метод організації літературознавчої діяльності молодших школярів на уроках літературного читання	99
<i>Ясногурська Л.М., Гачкевич О.В.</i> Кейс-метод на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням у процесі навчання студентів немовних спеціальностей у ВНЗ	102
<i>Іванова Л.І., Крук Н.В.</i> Особливості природознавчого компонента у змісті чинних навчальних програм	104
<i>Павелків К.М., Самчук О.Л.</i> Розвиток мовленнєвої англійської активності дітей дошкільного віку засобами гри	107

<i>Лук'яник Л.В., Кардач А.П.</i> Теоретичні основи опрацювання народознавчих текстів на уроках читання	111
<i>Ясногурська Л.М., Кондюк І.Р.</i> Використання музики на заняттях з англійської мови в закладах дошкільної освіти	113
<i>Ковалюк В.В., Почтарук О.О.</i> Значення сюжетно-рольової гри на заняттях з іноземної мови	116
<i>Ясногурська Л.М., Кононюк В.В.</i> Абревіатури сучасної англійської мови як складова молодіжного інтернет-сленгу	118
<i>Лук'яник Л.В., Бармак А.М.</i> Виразне читання як навчально-методична проблема	120
<i>Трофімчук В.М., Дмитроца М.Г.</i> Засоби навчання іноземних мов у початкової школі	122
<i>Дуброва А.С., Котирло М.М.</i> Дистанційне навчання англійської мови студентів педагогічних спеціальностей закладів вищої освіти	125
<i>Денисюк Л.В., Ливицький Б.О.</i> Особливості вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями	129
<i>Романюк С.К., Проценко Н.Ю.</i> Використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови	132
<i>Шадюк О.І., Мусійчук Т.А.</i> Педагогічні умови духовно-морального виховання дітей дошкільного віку на заняттях з англійської мови	135
<i>Ковалюк В.В., Танадинка М.Є.</i> Особливості використання музичних римів у процесі вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку	137
<i>Ясногурська Л.М., Гром'як Л.Т.</i> Іноземна мова з раннього дитинства: вимога часу чи необхідність	140
<i>Денисюк Л.В., Ковлєва Д.В.</i> Прості способи покращити розмовну англійську і подолати мовний бар'єр	142
<i>Трофімчук В.М., Корецька Т.С.</i> 8 порад, як вчити англійську мову за допомогою музики	144
<i>Трофімчук В.М., Почтарук Ю.О.</i> Значення вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку	147
<i>Лук'яник Л.В., Конончук Ю.О.</i> Система роботи над засвоєнням учнями початкових класів граматичного поняття «Прикметник»	150
<i>Лук'яник Л.В., Мись К.Ю.</i> Вивчення частин мови в початковій школі на засадах компетентнісного підходу	152
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Art translation and the category of expressiveness in this estetic paradigm	154
<i>Івашкевич Е.З., Яцюрник А.О.</i> Cognitive psychology and the concept of social intelligence	158
<i>Сіранчук Н.М., Скопа Н.М.</i> Формування географічної компетентності учнів під час вивчення курсу «природознавство» в учнів початкових класів	164
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	167
ЗМІСТ	169

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В, Ясногурська Л.М.

Підписано до друку 27.11.2018 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39 Замовлення № Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2018. — 172 с.

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243
ББК 81.2